Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Четвърта редовна сесия

76 засѣдание, петъкъ, 5 априлъ 1918 година.

(Открито отъ подпрѣдседателя д-ръ И. Момчиловъ въ 4 ч. и 5 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Отъ 244 народни прѣдставители по списъка има записани 208; отсѫтствуватъ 36. Има надлежното число народни прѣдставители.

Обявявамъ засѣданието открито.

(По списъка отсѫтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Марчо Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Щерю Атанасовъ, Недѣлко Бракаловъ, Костадинъ Василевъ, Сѫбо Георгиевъ, Иванъ Гешовъ, Георги Годевъ, Юрданъ Дечевъ, Тодоръ Димчевъ, Станчо Доневъ, Станю Златевъ, Шакиръ Зюмриевъ, Радой Козаровъ, Захарий Кръстевъ, Янко Куцаровъ, Дамянъ Лихарски, Тодоръ Луканов, Рашко Маджаровъ, Никола Мушановъ, Маринъ Ничовъ, Тодоръ Ноевъ, Стефанъ Паприковъ, Паскалъ Паскалевъ, Александъръ Пенчевъ, Георги Поповъ, Коста Ранковъ, Юрданъ Рашевъ, Георги Стояловъ, Пою Табаковъ, Якимъ Ушевъ, Хюсни Хюсеиновъ, Коста Ципорановъ, Крумъ Чапрашиковъ, Атанасъ Черневъ и х. Махмудъ С. бей Шукриевъ)

Постѫпило е отъ врачанския народенъ прѣдставитель г. Каменъ Тошевъ заявление, съ което моли, по домашни причини, да му се разрѣши 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 1 априлий. Прѣдседателството му разрѣшава.

Сѫщо постѫпило е заявление отъ врачанския народенъ прѣдставитель г. Никола Шишковъ, който, поради тежко заболѣване въ сѣмейството му, не е могълъ да присѫтствува на 1, 2 и 3 т. м. и моли тѣзи отсѫтствия да му се считатъ като прѣкарани въ отпускъ. Които сѫ съгласни съ искането му, да си вдигнатъ рѫката. Болшинство.

Постѫпилъ е мирниятъ договоръ между България, Германия, Австро-Унгария и Турция отъ една страна, и Украйнската народна република, отъ друга. Ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Има думата г. д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ взехъ думата за едно лично обяснение, което дължа на Народното събрание, по поводъ на прѣдложението, което бѣхъ направилъ, при третото четене на законопроекта за измѣнение закона за пенсиитѣ, въ свръзка съ онова, което народниятъ прѣдставитель г. Теодоръ Теодоровъ, като е прѣкъсналъ г. министра на правосѫдието, е казалъ по мой адресъ.

Г. Теодоръ Теодоровъ е подхвърлилъ, че се е възмутилъ, задѣто д-ръ Фаденхехтъ внася едно прѣдложение, съ което иска въ Народното събрание да се рѣшаватъ дѣла; второ, че съ това прѣдложение се накърнявало едно общо начало, което било общопризнато, и трето, че съ това прѣдложение, като му се дава обратна сила, се прѣрѣшаватъ редъ дѣла, вече рѣшени отъ сѫдилищата и то въ смисълъ противенъ на този, който би трѣбвало да бѫде. Азъ съжалявамъ, че г. Теодоръ Теодоровъ не присѫтствува тукъ, за да чуе моитѣ обяснения. Прѣди всичко дължа съмъ да отхвърля и азъ съ възмущение неговата инсинуация, че мотивътъ за моето прѣдложение е единъ мой протестъ. Вѣрно е, че както г. Теодоръ Теодоровъ бѣше адвокатъ на г. Григоръ Найденовъ, макаръ че не се яви въ сѫда, но написа неговата касационна жалба, която се уважи отъ Касационния сѫдъ, сѫщо и азъ бѣхъ повѣреникъ на г-жа Олга Радева и г-жа Константина Карамфиловичъ, първата съпруга на покойния Александъръ Радевъ, а втората нейна майка. Дѣлото се касае за единъ искъ на г. Григоръ Найденовъ, който, заедно съ Константина Карамфиловичъ, е билъ поржчитель на нѣкого — забравихъ му името. Понеже Григоръ Найденовъ е платилъ цѣлата сума по това поржчителство, то слѣдъ като се поминалъ покойниятъ Радевъ, той завежда дѣло противъ наслѣдницитѣ на покойния Карамфиловичъ, по-рано умрѣлъ, за половината сума 1.400 л., а заедно съ лихвитѣ за 14 години около 3 хиляди лева, която сума той платилъ. По това дѣло Софийскиятъ апелативенъ сѫдъ отхвърлилъ иска на Григоръ Найденовъ на туй основание, че г-жа Олга Радева не може да отговаря за дългъ на баща си, понеже се отказала своеврѣменно отъ наслѣдството, а пъкъ съпругата на покойния Карамфиловичъ не може да отговаря за неговитѣ дългове съ своитѣ доходи и имоти, които се състоятъ въ една пенсия на покойния и едно мѣсто въ Княжево, понеже и тя се е отказала отъ наслѣдството. На туй се възрази отъ противната страна — възражение, което апелативниятъ сѫдъ не възприе — че съпругата на покойния Карамфиловичъ, понеже получава наследствена пенсия, трѣбва да отговаря съ своитѣ доходи и имоти за неговитѣ дългове, трѣбва да отговаря съ една четвърть отъ пенсията плюсъ мѣстото въ Княжево, което било продадено и върху паритѣ отъ което Григоръ Найденовъ наложилъ секвестъръ. Софийскиятъ апелативенъ сѫдъ не възприе тази теория на противната страна, а прие онова, което смѣтамъ, че е единствено правилно, а именно че получаването на наследствена пенсия никѫдѣ въ свѣта, па и въ България, не означава приемане на наслѣдство. Върховниятъ касационенъ сѫдъ отмѣни това рѣшение и при особеното мнѣние на прѣдседателя Ташевъ — двама сѫдии сѫ рѣшили въпроса, а прѣдседателътъ е останалъ на мнѣнието на апелативния сѫдъ — Касационниятъ сѫдъ прие за втори пѫть, а не че има практика, както казва г. Теодоровъ, че който получава пенсия, макаръ да се е отказалъ отъ наслѣдството респективно на бащата или съпругата,

ще отговаря за личнитѣ дългове на съпругата, респективно на бащата, защото Върховниятъ касационенъ сѫдъ счита, че пенсията, нарѣчена отъ закона наслѣдствена, е часть отъ наслѣдството на съпругата, респективно на бащата. Азъ като пледирахъ прѣдъ Върховния касационенъ сѫдъ изтъкнахъ, че не се касае само за това дѣло, а се касае за хиляди пенсионерки вдовици и сирачета и че по никой начинъ не може да се поддържа, какво правото на пенсия било за инвалидность, било за изслужени години, е часть отъ наслѣдството на пенсионера или пенсионерката и че то прѣминава по наслѣдство на съпругата, респективно на дѣцата. Това поддържахъ по редъ съображения: главно, че тукъ се касае за помощь, която дава държавата на съпругата и сирачетата срочно, докато съпругата встѫпи въ втори бракъ и респективно дѣцата станатъ пълнолѣтни. Слѣдователно, не може да се приеме да отговарятъ за лични дългове, защото щомъ има отказъ отъ наслѣдството, ще излѣзе, че щомъ прѣстанатъ да получаватъ пенсия, понеже дѣцата сѫ стигнали пълнолѣтие или съпругата е встѫпила въ бракъ, ще отговарятъ за вѣчни врѣмена — посочихъ едно рѣшение на френския Conseil d'Etat — защото на никой юристъ не му е идвало на умъ да твърди, че пенсията за изслужени години или за инвалидность може да се счита за часть отъ наслѣдството на чиновника, който получава пенсия. Цитирахъ едно рѣшение на френския Conseil d'Etat отъ 23 мартъ 1901 г., дѣто изрично се казва, че правото на пенсия на вдовицата или на сирачетата нѣма нищо общо съ наслѣдството на чиновника. Азъ съмъ убѣденъ, че ако дѣлото се върнѣше, апелативниятъ сѫдъ нѣмаше да се подчини на това рѣшение на Касационния сѫдъ, толкова повече, че прѣдсѣдателтъ остана на особено мнѣние.

Но за мене като народенъ прѣдставитель ми се дава поводъ, като констатирамъ една практика, която се начева и която смѣтамъ социално врѣдна и юридически несъстоятелна, да внеса една тълкувателна алинея. Ако не бѣха тѣзи двѣ рѣшения на Върховния касационенъ сѫдъ — едното отъ 1914 г., другото отъ 1917 г. — нѣмаше да ми дойде на умъ да повдигамъ въпроса дали съпругата или сирачетата, като наслѣдници, които получаватъ наслѣдствена пенсия, ще отговарятъ за дълговетѣ на съпруга или бащата. Единственіятъ аргументъ на Касационния сѫдъ е, че пенсията се нарича наслѣдствена. Констатирайки по поводъ на това дѣло, че се почва една врѣдна практика въ нашия Касационенъ сѫдъ, и желаейки да се тури край на тази практика съ едно законодателно тълкуване, азъ считамъ, че съмъ изпълнилъ своя дългъ като народенъ прѣдставитель и не приемамъ укора, който ми се отправя, като по-нататъкъ смѣтамъ, че съмъ принесълъ една заслуга на правосѫдието и на пенсионеритѣ въ България. По това дѣло сантимъ не съмъ взелъ, нито ще взема, защото защищавамъ съпругата на покойния Радевъ, паметьта на когото уважавамъ.

Х. Бояджиевъ: Г. Фаденхехтъ запази много хубаво своята честь, но е дълженъ да даде обяснение на Камарата; . . .

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля, г. Бояджиевъ, Вие нѣмате думата.

Х. Бояджиевъ: . . . по инцидента на Коста Сидеровъ досега не се каза нищо.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Не искамъ да зная.

Пристѫпяме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто е трето четене на законопроекта за разрѣшаване на Хасковската градска община да сключи заемъ на сума 240.000 л.

Има думата г. секретарьтъ.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за разрѣшение на Хасковската градска община да сключи заемъ на сума 240.000 л.

Чл. 1. Разрѣшава се на Хасковската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ, на сума 240.000 л., при условия: а) годишна лихва 7%; б) срокъ за изплащане 10 години; в) редовното изплащане лихвитѣ и погашенията на заема ще бѫде гарантирано съ залагането на общинскитѣ приходи отъ: бача, интизапа и кръвнината.

Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употрѣбятъ изключително за изплащане законноустановената една пета върху заплатитѣ на общинскитѣ и училищнитѣ чиновници и служащи, за врѣме отъ 10 септемврий 1915 г. до 31 декемврий 1917 г., както и слѣдващето имъ се добавъчно възнаграждение за 1917 г.

Чл. 3. Заложенитѣ общински приходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като удържи потрѣбната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава на общинската каса.

Чл. 4. Сумата отъ заема ще бѫде прѣдвидена на приходъ и разходъ въ допълнителенъ бюджетъ на общината за 1918 г.“

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ законопроекта на трето четене, тѣй както се прочете отъ г. секретаря, да си вдигнатъ рѫката. (Мнозинство) Приетъ.

К. Сидеровъ: Г. военниятъ министъръ е дълженъ да отговори на питането за послѣденъ пѫть.

Отъ дѣсницата: Частни дертове не искаме да слушаме.

К. Сидеровъ: Не сѫ частни дертове.

Министъръ генералъ К. Найденовъ: Нѣма при мене такова питане. Разберете!

К. Сидеровъ: Кажете постановленията. Голѣма работа ли е?

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Този въпросъ не интересува народнитѣ прѣдставители, г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: За тѣзи уста сте изпѫдени отъ Букурещъ.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля г. министъръ-прѣдсѣдателя да каже дали съмъ изпѫденъ отъ Букурещъ.

Министъръ-прѣдсѣдатель д-ръ В. Радославовъ: Отъ кого ще бѫде изпѫденъ български делегатъ? Изпѫденъ български делегатъ значи изпѫдена България. Понеже нѣма такова нѣщо, недостолѣпно е да оскърбявате. Това е оскърбление за насъ, слѣдователно не трѣбва да се повдига този въпросъ.

К. Лулчевъ: Само се констатира, не се повдига.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Слѣдва трето четене на законопроекта за разрѣшение на Анхиалската градска община да сключи заемъ на сума 1.000.000 л.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за разрѣшение на Анхиалската градска община да сключи заемъ на сума 1.000.000 л.

Чл. 1. Разрѣшава се на Анхиалската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ, на сума 1.000.000 л., при условия: а) годишна лихва 7%; б) срокъ за изплащане 30 години; в) редовното изплащане лихвитѣ и погашенията на заема ще бѫде гарантирано съ залагането на общинскитѣ доходи отъ: изкопаване пѣсъкъ, наемъ отъ общинската морска скеля, общинскитѣ налози, наемъ отъ общинскитѣ ниви 1.700 декара, както и приходитѣ отъ „интизапъ“, „кръвнина“, „кантарина“ и „кринина“.

Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употрѣбятъ изключително:

а) за направа водопроводъ	600.000 л.
б) за направа канализация	200.000 „
в) за направа улици	200.000 „
Всичко . .	1.000.000 л.

Чл. 3. Заложенитѣ общински приходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като удържи потрѣбната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава на общинската каса.

Чл. 4. Сумата отъ заема ще бѫде прѣдвидена на приходъ и разходъ въ допълнителенъ бюджетъ на общината за 1918 г.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, моля, да си вдигнатъ рѫката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдва трето четене на законопроекта за разрѣшение постройката на помѣщение за институти и клиники на медицинския факултетъ отъ Софийския университетъ „Братя Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово".

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за разрѣшение постройката на помѣщения за институти и клиники на медицинския факултетъ отъ Софийския университетъ „Братя Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово".

Чл. 1. Разрѣшава се да се построятъ въ мѣстностьта при Александровската болница въ София необходимитѣ здания за институти и клиники на медицинския факултетъ отъ Софийския университетъ „Братя Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово", на обща стойность 7.200.000 л. Числото и видътъ на тѣзи здания, както и редътъ на постройката имъ, да се опрѣдѣлятъ отъ Министерството на народното просвѣщение, като се вземе прѣдъ видъ мнѣнието на самия факултетъ, а постройката да се извърши отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѫтищата и благоустройството.

Чл. 2. Потрѣбниятъ за извършване на тия постройки кредитъ да се прѣдвиди въ бюджета на Министерството на общественитѣ сгради, пѫтищата и благоустройството или въ специалния законъ, съгласно съ чл. чл. 31, 33 и 34 отъ закона за отчетностьта по бюджета".

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, моля, да си вдигнатъ рѫката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдва трето четене на законопроекта за продължение дѣйствието на закона за плащане дневни пари на държавнитѣ служители въ новитѣ земи и за разрѣшаване свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 6.275.000 л.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за продължение дѣйствието на закона за плащане дневни пари на държавнитѣ служители въ новитѣ земи и за разрѣшение свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 6.275.000 л.

Чл. 1. Продължава се отъ 1 януарий до 31 декемврий 1918 г. дѣйствието на закона, обнародванъ въ „Държавенъ вѣстникъ" брой 177, отъ 8 августъ 1914 г., за плащане дневни пари на държавнитѣ служители, назначени на длъжность въ новитѣ, придобититѣ и окупиранитѣ земи.

Чл. 2. Разрѣшава се на министритѣ свръхсмѣтенъ кредитъ по бюджета за окупиранитѣ земи за 1918 г., на сума 6.275.000 л. за изплащане на дневнитѣ пари по чл. 1 отъ тоя законъ, споредъ приложената къмъ сѫщия законъ таблица.

Чл. 3. Лицата, които получаватъ увеличенъ размѣръ дневни пари по врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ, нѣматъ право на дневни пари по тоя законъ.

Чл. 4. Разходитѣ по настоящия законъ да се покриятъ отъ редовнитѣ приходи по бюджета за 1918 г. и да се отнесатъ къмъ разходния бюджетъ за сѫщата година."

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, моля, да си вдигнатъ рѫката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдва трето четене на законопроекта за разширение и постройка на междуградски и междуселски телефонни мрѣжи и за постройка на специални държавни помѣщения за телеграфо-пощенскитѣ и телефонни служби.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за разширение и постройка на междуградски и междуселски телефонни мрѣжи и за постройка на специални държавни помѣщения за телеграфопощенскитѣ и телефоннитѣ служби.

Чл. 1. Разрѣшава се на министра на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ да разшири и да построи междуградски и междуселски телефонни мрѣжи и специални държавни помѣщения за телеграфо-пощенскитѣ и телефоннитѣ служби въ царството, прѣдимно въ старитѣ му прѣдѣли.

Чл. 2. Врѣмето и начинътъ за построяването на телефоннитѣ мрѣжи и помѣщенията се опрѣдѣля споредъ плана, изработенъ отъ Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, като се спазва слѣдниятъ редъ: свързване на столицата съ окрѫжнитѣ центрове, окрѫжнитѣ съ околийскитѣ центрове помежду имъ и гаритѣ и селскитѣ общини съ околийскитѣ центрове, а помѣщенията за телеграфо-пощенскитѣ и телефоннитѣ служби — столицата и въ окрѫжнитѣ и околийски центрове споредъ степеньта на градскитѣ телефонни мрѣжи.

Чл. 3. За тази цѣль разрѣшава се на сѫщия министъръ извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 45 милиона лева (20 милиона за телефоннитѣ мрѣжи и 25 милиона за специалнитѣ държавни помѣщения).

З а б ѣ л ѣ ж к а. Таблицата на персонала за строежа и експлоатацията ще се опрѣдѣли, до включването му въ редовнитѣ бюджети, въ отдѣленъ щатъ, който ще се одобри отъ Министерския съвѣтъ.

Чл. 4. Разходитѣ, прѣдвидени въ този законъ, ще се произведатъ съгласно закона за отчетностьта по бюджета и закона за общественитѣ прѣдприятия до окончателното изчерпване на тоя кредитъ.

Чл. 5. За покриването на тѣзи разходи разрѣшава се на министра на финанситѣ да сключи заемъ отъ Спестовната каса при Дирекцията на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ при лихва и други условия, одобрени отъ Министерския съвѣтъ."

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, да си вдигнатъ рѫката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е: първо четене на законопроекта за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„М О Т И В И

къмъ законопроекта за извънредния свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г.

Г. г. народни прѣдставители! Разрѣшенитѣ досега извънредни свръхсмѣтни кредити за посрѣщане разходитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г., както ви е извѣстно, не включватъ разходитѣ за направенитѣ поржчки прѣзъ сѫщото врѣме и доставени отъ пруситѣ министерства на войната и маринатa и отъ австроунгарското военно министерство за нуждитѣ на армията военни материяли: муниции, облѣкло, снаряжение и др.

Сумата на тия поржчки до 1 мартъ 1918 г. възлиза на 1.975.500.000 л., по-голѣмата часть отъ които е изпълнена и материялитѣ сѫ прѣдадени отъ поменатитѣ министерства по принадлежность, а друга една часть ще бѫде изпълнена въ най-непродължително врѣме, споредъ нуждитѣ на армията. Съгласно споразумѣнията между респективнитѣ правителства, стойностьта на тия поржчки и доставки е минатa врѣменно въ кредитъ по смѣтка.

Понеже войната за обединението на България наближава своя край, наложително е уреждането на смѣткитѣ за доставенитѣ отъ пруситѣ министерства на войната и маринатa и отъ австро-унгарското военно министерство военни материяли, за която цѣль, моля, г. г. народни прѣдставители, да разгледате и гласувате приложения тукъ законопроектъ за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ.

Гр. София, априлъ 1918 г.

Управляващъ Министерството на финанситѣ,
министъръ на търговията, промишлеността и труда:

Ж. Бакаловъ

„З А К О Н О П Р О Е К Т Ъ

за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г.

Членъ единственъ. Разрѣшава се на министра на войната извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за покриване на разходитѣ по направенитѣ поржчки отъ пруситѣ министерства на войната и на маринатa и отъ австро-унгарското военно министерство за

нуждитѣ на армията прѣзъ врѣме на войната, започната на 1 октомврий 1915 г., военни материяли: муниции, облѣкло, снаряжение и др., съгласно съ закона за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 27 септемврий 1912 г., измѣненъ и допълненъ съ законъ, утвърденъ съ указъ № 11 отъ 21 мартъ 1913 г. и съ законъ, утвърденъ съ указъ № 19 отъ 16 априлъ 1916 г.

Изплащането на разходитѣ ще стане съ държавни съкровищни бонове, издадени отъ управлението на държавнитѣ дългове при лихва и условия, одобрени отъ Министерския съвѣтъ.

Държавнитѣ съкровищни бонове се освобождаватъ отъ всѣкакви данъци, такси, берии, гербъ и пр.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Г. г. народни прѣдставители! Този кредитъ, който се иска отъ правителството, е почти извѣстенъ на народнитѣ прѣдставители, защото се касае до поржчки военни чрѣзъ пруското военно министерство и флотата въ Германия и Австро-Унгария, начиная отъ 1915 г., т. е. откогато България влѣзе въ война, откогато България се намѣси заедно съ нашитѣ съюзници въ войната противъ противницитѣ. Кредитътъ би трѣбвало постепенно да се гласува още своеврѣменно, но понеже не произтича отъ поржчкитѣ, направени на единъ пжть, а въ послѣдствие при нуждата за народната отбрана, сега, когато настжпва периодътъ къмъ умиротворение, трѣбва да се гласува цѣлиятъ кредитъ отъ 1915 г. до 1 априлъ настоящата година. Поржчкитѣ сж направени, както ви казахъ, постепенно, съгласно нуждитѣ на нашата армия. Това сж поржчки, направени отъ военното интендантство, искани отъ командуването на българската армия и одобрявани отъ Министерския съвѣтъ при всѣки случай и изпълнявани отъ пруското и австрийското военни министерства. Този начинъ на военнитѣ поржчки се одобри отъ правителството затуй, защото то считаше, че въ такъвъ единъ периодъ при войната така ще могатъ да се спестятъ много милиони на българската държава, защото отъ практика ние знаемъ, че при нашитѣ формалности при спѣшнитѣ поржчки могатъ да се платятъ суми въ много случаи двойни и тройни, отколкото ако поржчкитѣ станатъ по начинъ, по който се правятъ въ Германия и Австро-Унгария. Ние одобрявахме това, защото бѣше очевидно, че е въ полза и на военното дѣло, и на българското съкровище: на военното дѣло затуй, защото поржчкитѣ се правятъ чрѣзъ надлежнитѣ военни министерства за военни нужди, които знаятъ, какъ ще се изпълняватъ и кога да се изпълнятъ, и затуй, защото ако бѣхме оставили поржчкитѣ на комисии, които да се разхождатъ по градове и да правятъ пазарлъци съ разни фабрики — ако бѣше това възможно — то щѣше да бжде единъ товаръ на нашето съкровище. Но трѣбва да забѣлѣжа, че фабрикитѣ, както въ Германия, така и въ Австрия, сж прѣвърнати на военни фабрики, че фабрикитѣ за копчета произвеждатъ снаряди и т. н. Така щото и по този начинъ бѣше мжчно да правимъ поржчки на частни фабрики, които произвеждатъ необходимитѣ муниции за войската. Имаше малко изключения въ началото на войната, като поржчки за медикаменти и други дребни работи, които ставаха чрѣзъ комисии, но тѣзи поржчки, ако и да се правѣха отъ лица, които сж компетентни въ тия работи, вървѣха медлено и не вдъхваха довѣрие у насъ, че могатъ да се получатъ своеврѣменно, защото се боехме, че като се поржча извѣстно нѣщо да дойде въ 20 дни, за да си послужимъ съ него за цѣлта, можеше да дойде подиръ два или 5 мѣсеца, съ умисълъ да се повредъи на българското дѣло, а това нѣщо ни караше да съкратимъ поржчкитѣ по частенъ редъ и чрѣзъ комисии до възможности най-много, за да не изпаднемъ единъ день въ такава една нужда, щото нашата войска да бжде принудена да се оттегли на извѣстно мѣсто заради туй, защото провизиитѣ или муниципитѣ не сж стигнали. Този е главниятъ мотивъ, този е аргументътъ на военнитѣ и правителството, че поржчкитѣ непрѣмѣнно трѣбва да се правятъ чрѣзъ онія учрѣждения, които най-много се интересуватъ за успѣха на военното дѣло. Вториятъ мотивъ бѣше за цѣнитѣ; че ние не можемъ да платимъ и не плащаме повече отъ онова, което се плаща отъ пруската държава, отъ германската империя, или отъ австро-унгарската империя за тия поржчки на извѣстнитѣ учрѣждения. Цѣнитѣ, които сж опрѣдѣлени въ Виена и въ Буда-Пеща за тѣхнитѣ войски, тѣ сжщитѣ се взематъ и за България. Значи, въ туй отношение ние бѣхме напълно гарантирани отъ военна и финансова точка, и военната охрана, слѣдователно, бѣше осигурена. Ние нѣмахме страхъ, че може да се случи едно нещастие на фронта, че нашата войска може да прѣтърпи единъ неуспѣхъ само слѣдствие на една поржчка, която може да не е изпълнена своеврѣменно — умишлено или неумишлено — но боехме се повече отъ умишленость, защото навсѣкждѣ се допуща противникътъ да взема такива мѣрки, за да се осуети всѣка една помощь, всѣко едно срѣдство на неприятеля. И ние не си правѣхме илюзии, че много отъ фабрикитѣ, дори частни лица, по извѣстни интереси и симпатии можеха да направятъ една спънка на България. Ето защо, ако се случеше нѣкое нещастие, за туй щѣше да бжде отговорно пруското правителство, пруското военно министерство, флотата щѣше да отговаря, австро-унгарското военно министерство. Но това досега не се случи.

Г. г. народни прѣдставители! Успѣхътъ на нашата армия се дължи на тази система, защото когато нашето военно интендантство, когато главното командуване на българската войска знае, че всичко, което се поржчва отъ правителството по този начинъ, ще бжде доставено, то не само взема мѣрки за настоящитѣ нужди, но то взема мѣрки и за по-дълго врѣме, за слѣдующето врѣме, мѣрки такива, които при всѣка евентуалность могатъ да дойдатъ. Напр., нашето интендантство и главно командуване на войската не заржчватъ само онія нѣща, които трѣбватъ за едно сражение срѣщу Солунъ, но заржчватъ нѣща, които трѣбватъ за едно продължително воюване, и въ туй отношение нито нашето военно интендантство, нито правителството, нито главното командуване сж се излъгали. Тукъ разчотътъ е направенъ много добрѣ, и въ туй отношение ние трѣбва да похвалимъ онія, които се грижеха за доставяне муниции на българския въоржженъ народъ, който не пострада по една погрѣшка, направена отъ онія, които сж поставени да ржководятъ военната охрана. Вие постоянно тукъ напомняхте на правителството за прѣхраната на войската и населението и винаги ни правѣхте упрѣци, че не вземаме мѣрки, за да се достави своеврѣменно прѣхраната на войската или народа. Доколкото правителството можеше, вземаше мѣрки въ туй отношение и ние да въврвимъ подиръ припаситѣ, подиръ онова, което се доставя на армията, подиръ въоржженнето и, слава Богу, не може да се упрѣкне правителството, че сме оставили войската гладна и че слѣдствие на глада тя е пострадала, при всичко че имала достатъчно оржжия. Досега трѣбва да благодаримъ на Бога, че подобно нѣщо не се е случвало. И при първия случай и при втория работата е отивала успѣшно. Резултатътъ показва, че България е вече въ края на своя успѣхъ, защото ние на истокъ вече сключихме миръ. Ние вече нѣмаме страхъ, че ще воюваме съ силната руска империя, която разполага съ милионни армии, и защото настжпиха обстоятелства благоприятни за насъ, ние вече приключихме съ оная велика Русия, която влѣзе въ война заедно съ своитѣ съюзници и между другото обяви война и на малката България. Сега ние сме вече въ приятелство и миръ съ бившата руска империя или съ нейнитѣ наслѣдници, които сега сж тамъ, съ руската република, велико-руска, и съ народната украинска република. Всичко, което е свършено между тѣзи държави, вече се забрави. Повредитѣ, направени отъ двѣтѣ страни, вече се подобряватъ, добритѣ отношения се възстановяватъ; българскитѣ плѣнници, които имаше въ Русия, си идатъ насамъ въ България и рускитѣ плѣнници, които сж у насъ, си отиватъ въ Русия и Украйна. Пжтьтъ досега не е билъ толкова сигуренъ, защото ние нѣмахме миръ съ Ромъния, защото Черното море не бѣше очистено; минитѣ и руската флота прѣчеха. Но слѣдъ сключването на мира въ Брѣстъ-Литовскъ съ Украйна и Русия въ туй отношение се поправиха сношенията ни. Така щото пжтьтъ вече е отворенъ, слѣдъ като Черно море се освободи отъ минитѣ и слѣдъ като руската флота, която принадлежи на велико-руската и украинската републики, се отстраниха заедно съ чуждитѣ параходи въ мѣста, посочени въ договора, слѣдъ като вече тия дни, като приключимъ смѣткитѣ си и съ Ромъния, ще можемъ и по сухо да бждемъ въ сношение съ бившата руска империя. Сключениятъ миръ между България и Русия удовлетворява българския народъ безъ разлика — и онія, които симпатизиратъ на Русия, и онія, които се бояха отъ нея. Всички вече у насъ сж напълно удовлетворени. Такова удовлетворение се чувствува и въ самата Русия, ако вѣрваме на онова, което чуваме въ изявленията на тѣхнитѣ делегати, отъ които виждаме, че

омразата въ Русия срѣщу България не е била такава, както се проповѣдваше тукъ отъ нѣкои, защото интелигенцията въ Русия е разбрала, че България е въ война за своето обединение, а не за накърнение правата на рускитѣ граждани и достолѣпието на руската държава. Въ Русия и въ новитѣ републики никой не е противъ обединението на българския народъ; отъ никого не се чува, че тѣ сѫ противъ прѣдаването на Добруджа и Македония на България; напротивъ, всички заявяватъ, че това нѣщо трѣбва да стане, толкозъ повече, че въ Македония и Добруджа българскиятъ народъ се е самоопрѣдѣлилъ и по тѣхния принципъ тѣзи земи се падатъ безъ друго на България. Тъй щото въ туй отношение ние имаме пълно удовлетворение. Остава сега по-нататъкъ да се водятъ приятелски сношения и да се крѣпи България, за да не повдига противъ себе си омразата на съсѣди близки и далечни, за да може да процъвтѣва вѫтрѣшно и да закрѣпва въ онова, което съ плѣщитѣ на нашитѣ военни и съ поддръжката на българския народъ тъй блѣскаво и тъй успѣшно се постигна. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Г. г. народни прѣставители! По отношение на сѣвернатa ни съсѣдка Ромъния имамъ да кажа слѣдующето. По искането на ромънитѣ и слѣдъ нашата декларация, че сме готови да сключимъ миръ съ всички, не можеше друго да стане, освѣнъ нашитѣ съюзници и ние да приемемъ искането на ромънитѣ отъ Яшъ и да влѣземъ въ прѣговори за сключване на миръ. Ако искахме да отмъщаваме на когото и да било, можехме да продължимъ, да откажемъ или да не отговоримъ на искането на ромънското правителство въ Яшъ, защото, колкото повече се продължава, толкова по-злѣ за Ромъния. Виждате, колко хуманно е рѣшението на нашия съюзъ, дѣто, щомъ се заяви отъ страна на яшкото правителство, че иска да сключи съ насъ миръ, веднага прѣдложението му биде прието и прието искрено. Нѣма съмнѣние, че тукъ малко по-друго се касае за България отколкото при мира, който се сключи съ велико-руската република и съ украйнската народна република, защото тукъ ние, като прѣми съсѣди съ Ромъния, имаме по-голѣми и жизнени интереси — първо, въпросътъ за Добруджа, и второ, въпросътъ за Дунава. Вие знаете до прѣди войната какви аспирации имаше ромънскиятъ народъ, вие знаете колко ромънското общество бѣше повдигнато противъ насъ, колко общественото мнѣние бѣше настроено неприятелски противъ България. Излишно е да ви повтарямъ това, достатъчно е само да ви кажа, че толкова омразни бѣхме станали, щото дѣцата въ Ромъния излизаха покрай Дунава и хвърляха камъни срѣщу България; оскърбяваха въ Букурещъ всѣки единъ българинъ, прѣдизвикваха всички ни, и стокитѣ на българскитѣ търговци не се пропущаха отъ Рамаданъ, много материални врѣди се нанесоха на наши търговци, защото българскитѣ стоки бѣха хвърляни по постановления митнически и желѣзничарски въ Дунава, подъ прѣдлогъ, че тѣ се развалили и носятъ зараза въ благородната ромънска държава. Значи, ние имахме основание да бѫдемъ малко по-други, но благодарение на българския характеръ, ние сме много миролюбиви и ние много лесно прощаваме на нашитѣ врагове. Това е едно добро качество. Не знамъ всѣки ще го удобри ли, но доста добро качество е, че не сме крайни, отмъстителни, както бѣха нашитѣ противници въ Сърбия и въ Ромъния, да не говоря за други. Така щото, като казвамъ, че особено бѣше нашето положение, вземахме само граница, която да бѫде въ стратегическо отношение сигурна за България. Първо, да се осигуримъ съ Дунава, за да бѫде сѣверната граница на България осигурена за всѣка евентуалность; тя е естествената граница, най-добрата граница, по-добра отъ всички, които има България. Но, за да имаме тази граница, ние трѣбваше да пристѫпимъ малко къмъ въпроса, който не е анексия, но който е обединение, обединението на българитѣ отъ Добруджа къмъ България. Така щото ние въ това отношение вървимъ по принципа, който е признатъ отъ всички крайни социалистически държави, като не вземаме земя, като не анексираме чужда земя, а искаме присъединението на нашитѣ сънародници, . . .

Г. Кирковъ: Заедно съ земята, разбира се.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Безъ земята не може. — . . . което нѣщо се признава отъ всички. Въ това отношение присъединението на Добруджа къмъ България се поддържа и подкрѣпи и отъ далечни елементи, които всеташи иматъ влияние, и въ това отношение ние сме щастливи, че можемъ да постигнемъ онова, което нѣмахме по нашия договоръ. Азъ и другъ пѫть подчертахъ тукъ, че ние нѣмахме съ нашитѣ съюзници договоръ за цѣла Добруджа. Ще ви кажа защо, за да не се заблуждава обществото. Ще ви кажа, че политическото положение тогава бѣше такова, щото ние не можехме да туримъ въ нашия договоръ съ нашитѣ съюзници да вземемъ Добруджа. Първо, защото Ромъния бѣше съюзникъ съ нашитѣ съюзници и, второ, защото нашиятъ договоръ щѣше да се обади на ромънитѣ, за да ги убѣдятъ да останатъ неутрални, понеже България не претендира отъ тѣхъ нищо, и за да не станатъ веднага да забъркатъ на нашето военно дѣло.

Д-ръ П. Джидровъ: Кой щѣше да обади?

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Самиятъ нашъ съюзъ имаше интересъ да обади това, за да убѣдятъ ромънския краль да мирува, понеже е съюзникъ, и второ, ако не могатъ да убѣдятъ ромънитѣ да отидатъ съ съюзника си, да ги убѣдятъ, че България въ договора си нѣма претенции за цѣла Добруджа, а нашата главна и единствена цѣль бѣше да освободимъ Македония. Но, г. г. народни прѣдставители, ние все-таки запазихме една резерва и въ това отношение, именно казахме, ако Ромъния се намѣси въ войната противъ единъ отъ нашитѣ съсѣди безъ ние да сме станали причина, безъ да ги провокира България, тогава България ще получи онова, което й се взе въ 1913 г. Значи, въ туй отношение ние вече получихме затуй, защото ние не прѣдизвикахме Ромъния да влѣзе въ войната, а Ромъния обяви война на Австро-Унгария, като искаше да вземе Банатъ и Трансилвания. И нѣщо повече, г. г. народни прѣдставители! По-сетнѣ се учимъ, че Ромъния не била задоволна отъ онова, което ни взе въ 1913 г., ами искала и четиржгълника или, съ други думи, искала оная територия отъ Русе до Варна, желѣзницата Русе — Варна.

Нѣкой отъ дѣсницата: Съ Шуменъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Шуменъ вѫтрѣ, разбира се.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Тия комбинации дали не бѣше правилъ царьтъ, прѣди Вамъ да ги съобщи?

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля ви се, г. Сакаровъ!

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Но понеже ние не провокирахме Ромъния и тя се намѣси съ противницитѣ на централнитѣ сили въ войната, вече бѣхме ангажирани да се обявимъ и ние въ защита на нашитѣ съюзници и срѣщу това имахме — при успѣхъ, разбира се — Добруджа отъ 1913 г. Оставаше, слѣдователно, Добруджа отъ 1878 г., т. е. Стара Добруджа наречена. Тази Стара Добруджа е сега вече дадена, прѣдадена на царство България. Защо? Първо, затуй, защото народътъ въ тази область се самоопрѣдѣли и поиска да се съедини съ майка България, второ, затуй, защото България даде много голѣма помощь въ сраженията, които направи срѣщу Ромъния, и трето, затуй, защото дипломацията на нашитѣ съюзници благоволи да направи това. Тъй щото сега, при сключването на мира съ Ромъния, като се осигури сѣверната граница на България съ Дунава отъ Семендрия до Тулча, до ржкава „Св. Георги", включва се въ прѣдѣлитѣ на царството и цѣла Добруджа. Г. г. народни прѣдставители! Че това е така, вие сте чели рѣчьта на графъ Чернинъ, държана завчера. Досега, както знаете, все се пазѣше да не се говори така ясно, както азъ сега ясно ви изложихъ, защото можеше това да поврѣди.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ: Цензурата окастри и тази рѣчь.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Съжалявамъ, много пословична стана тази цензура.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Не ни позволиха да я публикуваме, както бѣше въ бюлетина. Луди хора!

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни)

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Почакайте още малко. Ако досега се пазѣше отъ дипломатитѣ въ Германия и Австрия да не говорятъ по-ясно по отношение на Балканитѣ, то е затова, защото знаятъ народитѣ на Балканитѣ колко сѫ деликатни, колко махнати,

колко сж болни, колко сж чувствителни, колко сж нервозни и колко иматъ въ сърцето си и въ душата си оная ориенталска завистъ. Ето защо, прѣждеврѣменно не искаха да създаватъ у насъ онова, което може да поврѣди, и бѣха въ туй отношение много прѣдпазливи. Сега, като се осигуряватъ на изтокъ, като не сжществува вече непріятель тамъ, захващатъ дипломатитѣ да говорятъ малко по-ясно, и заради това графъ Черинъ въ завчерашната си рѣчь казва между другото: „България ще получи всички земи, въ които живѣятъ българи“. Това допълня онова, което азъ съмъ говорилъ тукъ, че България ще получи Македония, както се разбира Македония, съ Моравско, дѣто живѣятъ стари българи, и ще получи Добруджа съ нашитѣ добри, юнашки добруджански българи. (Ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсния центъръ) Нѣма съмнение, че когато се водятъ прѣговори, сѣ има нѣкои работи, които не вървятъ така, както ние си желаемъ. Да ни дадатъ пари, милиарди, да ни дадатъ провизия, муниции достатъчно, защото се биемъ, па да ни дадатъ и земи, които ние искаме по договоръ и безъ договоръ. Защо? Защото сме българи. Това не върви. Ето, казвамъ, и понеже не върви така, и вървимъ къмъ края, къмъ свършека на войната, трѣбва да си видимъ и смѣткитѣ.

Ю. Юрдановъ: Тамъ е важното.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Разбира се, много важно е.

Д-ръ А. Гиргиновъ: Полици отъ два милиарда!

Г. Кирковъ: Най-напрѣдъ паритѣ, че тогава Добруджа.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Така че най-напрѣдъ да си платимъ и послѣ Добруджа. Азъ като ви казвамъ, че Добруджа е дадена по прелиминарния договоръ, то е едно етапно рѣшение къмъ разрѣшението на този въпросъ. Че имаме смѣтки съ нашитѣ съюзници, вие знаехте това, вие постоянно, когато гласувахте бюджетитѣ, и въ бюджетарната комисия викахте, че ще плащаме милиарди, милиарди, и даже чувахъ тукъ викове, че ще плащаме 12 милиарда лева. Вие виждате, г-да, че работата не е така, и вие виждате, че поржчкитѣ, които сме правили отъ 1915 г. до 1 априлъ н. г., не възлизатъ повече отъ два милиарда лева. Като съпоставимъ насрѣща онова, което ние получаваме, моето скромно мнѣние е, че сме се отървали много ефтино (Смѣхъ въ крайната лѣвица), защото свободата на Македония и свободата на добруджанския българинъ не струва два милиарда, а много, много милиарди. То не е смѣтка банкерска, то не може да се опрѣдѣли, то е нѣщо неопрѣдѣлено, нѣщо скжпо, нѣщо драгоцѣнно, което ние трѣбва да чувствуваме, ние, които сме съврѣменници и да оставимъ това да се продължи и за нашето потомство.

Д. Теневъ: Това е подигравка съ българския войникъ, че е много ефтино.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Моля, г. Теневъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Който разбира, ще разбере.

Г. г. народни прѣдставители! Срѣщу това, което ние дължимъ за поржчкитѣ, ще има и спадване. Колко ще бжде това, азъ сега не мога да го кажа тукъ, защото не бихъ желалъ да го казвамъ тукъ.

К. Пастуховъ: Нали ще платимъ?

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Нѣма да вземемъ пари, ще се прилови на нашия дългъ — то е все едно. Нали ще намалимъ това, което искаме ние, 1.975.500.000 л. Колко ще намалимъ, срѣщу какво ще намалимъ, ето въпросътъ, който ще се опрѣдѣли, който ще се каже публично на 10 априлъ или на 12 априлъ най-късно. Но при туй, което се постига при общото желание на народа, азъ съмъ напълно увѣренъ, че българскиятъ народъ нѣма да държи смѣтка за това, а ще държи смѣтка за територията, която взема, за богатствата, които взема, и за обединението на българския народъ.

Отъ дѣсницата и дѣсния центъръ: Вѣрно! (Бурни и продължителни ржкоплѣскания)

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Сега внасяме този кредитъ, за да се оформи едно наше даване, защото сме получили срѣщу този кредитъ такива материяли, които сж закрѣпили нашето сжществуване, защото срѣщу този кредитъ държимъ материяли, които ще закрѣпятъ по-нататъкъ нашето обединение. Ето защо, азъ бихъ много желалъ, когато се гласува такъвъ единъ кредитъ за такава една цѣль, да нѣма никакво разногласие въ народното прѣдставителство. Помислете си, г-да — азъ не ви говоря като министъръ, говоря ви като българинъ — нѣма този случай да го има, втори пжть по този въпросъ да говоря, защото минаваме къмъ други работи и историческитѣ моменти ще си останатъ въ историята. Минаваме и отиваме къмъ цѣлта, къмъ края, защото краятъ увѣнчава дѣлото. Но единъ жестъ, единъ актъ, ако направите сега въ Народното събрание и ако едногласно рѣшите да приемете на първо и второ четене кредита тъй, както се прѣдставя отъ правителството, вие не намъ, не на правителството, не на менъ лично ще направите едно удоволствие, но ще направите единъ актъ държавнически, патриотически, който ще бжде оцѣненъ отъ всички, отъ ония, които сж на фронта и отъ ония, които сж въ България — народътъ.

К. Пастуховъ: Които има да вематъ.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Мисля, че се разбираме. Правя единъ апелъ къмъ васъ и ви моля да приемете това мое прѣдложение. Нѣма да се сбъркаме най-малко. Можемъ да говоримъ тукъ, да разискваме съ дни, защото ако говоримъ по закона за прѣхраната съ недѣли, ако говоримъ по други законоположения съ мѣсеци, мисля, че по тѣзи парични суми можемъ да говоримъ съ години. Ние бѣхме едно врѣме много дребнави и ни се виждаше единъ милионъ нѣщо страшно; сега, понеже растемъ и понеже България става велика, и ние трѣбва да бждемъ малко порастнали и да бждемъ по-велики. Затуй, пакъ повтарямъ, нека се приеме моето прѣдложение отъ всички народни прѣдставители. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ) Защото, г. г. народни прѣдставители, ако не рѣшите така, ще почнемъ да разискваме, ще дойдемъ до дреболии и до обяснения, които едва ли могатъ да се кажатъ въ публично заседание. Въ такъвъ случай, ако вие не приемете първото ми прѣдложение, азъ ще прибѣгна къмъ прѣдписанието на чл. 100 отъ конституцията, и ще поискамъ външнитѣ лица да си излѣзатъ отъ Събранието . . .

А. Малиновъ и други отъ лѣвицата: Прието.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: . . . и да чуете нѣкои обяснения отъ военния министъръ, и слѣдъ туй да се гласува така, както азъ желая, защото то е за полза на България. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Х. Кабакчиевъ: Азъ заявявамъ отъ името на нашата група, че ние не се отказваме отъ правото си да говоримъ по този кредитъ. Обясненията на г. министъръ-прѣдседателя не ни задоволяватъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Много ще се продължи, г. Кабакчиевъ.

Х. Кабакчиевъ: Ако ораторитѣ бждатъ оставени да се изкажатъ свободно, разискванията нѣма да траятъ много.

С. С. Бобчевъ: Да се гласува за тайно заседание.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ: Тогава, г. г. народни прѣдставители, нека да чуемъ обясненията на г. военния министъръ и слѣдъ туй да гласуваме.

Отъ лѣвицата: Ама въ тайно засѣдание.

Министъръ-прѣдседатель д-ръ В. Радославовъ Но да бжде при закрити врата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има прѣдложение отъ г. министъръ-прѣдседателя за тайно засѣдание, съгласно чл. 100 отъ конституцията, въ което засѣдание г. военниятъ министъръ ще даде обяснения. Които сж съгласни съ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство.

Г. г. квесторитѣ да поканятъ публиката да напусне залата.

(Стенографитѣ, журналиститѣ и публиката напущатъ засѣдателната зала)

(Слѣдъ тайното засѣдание)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Ще се гласува. Които приематъ на първо четене законопроекта за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г., да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

К. Пастуховъ: Вие аслъ сѣ така приемате законитѣ.

К. Сидеровъ: Продадохте България . . .

Отъ дѣсницата и дѣсния центъръ: Прѣдлагаме спѣшность.

Д. Драгиевъ: Протестираме противъ този начинъ на гласуване. (Прѣрекание отъ дѣсно и отъ лѣво. Шумъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прѣдложението за спѣшность, да си вдигнатъ ржката. Болшинство.

Моля г. секретаря да докладва законопроекта на второ четене.

Секретарь д-ръ Д. Димитровъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г.

Членъ единственъ. Разрѣшава се на министра на войната извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л., за покриване на разходитѣ по направенитѣ поржчки отъ прускитѣ министерства на войната и на маринатa и отъ австро-унгарското военно министерство за нуждитѣ на армията прѣзъ врѣме на войната, започната на 1 октомврий 1915 г., военни материяли: муниции, облѣкло, снаряжение и др., съгласно съ закона за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 27 септемврий 1912 г., измѣненъ и допълненъ съ законъ, утвърденъ съ указъ № 11 отъ 21 мартъ 1913 г. и съ законъ, утвърденъ съ указъ № 19 отъ 16 априлъ 1916 г.

Изплащането на разходитѣ да стане съ държавни съкровищни бонове, издадени отъ управлението на държавнитѣ дългове при лихва и условия, одобрени отъ Министерския съвѣтъ.

Държавнитѣ съкровищни бонове се освобождаватъ отъ всѣкакви данъци, такси, берии, гербъ и пр.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ на второ четене, да си вдигнатъ ржката. Болшинство. Приетъ. (Бурни ржкоплѣскания отъ дѣсно. Протести отъ лѣвия центъръ и крайната лѣвица).

Слѣдующето засѣдание ще бжде утрѣ.

На дневенъ редъ ще имаме:

Докладъ на прошетарната комисия;

Трето четене на законопроекта за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ на сума 1.975.500.000 л. за посрѣщане нуждитѣ по войната, започната на 1 октомврий 1915 г.;

Второ четене на законопроектитѣ: за прибавяне на ст. ст. 116а и 116б къмъ военно-наказателния законъ и за измѣнение на ст. 1093 отъ военно-сждебния законъ и на законопроекта за осигуряване работницитѣ и служащитѣ въ случай на злополука и болесть;

Първо четене на законопроектитѣ: за разрѣшаване на Министерството на войната да извърши постройка на една коваческа работилница, на една водна кула отъ армиранъ бетонъ и на канализация и водопроводъ при Главната армейска артилерийска работилница; за измѣнение и допълнение на закона за попълване и поправка на материялната часть на армията отъ 13 августъ 1914 г. и за продължение дѣйствието му; за допълнение на закона за извънреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септемврий 1912 г.; за разрѣшение постройката на огнестрѣлни складове за военни припаси и оржжие и за разрѣшаване на Никополската градска община да сключи заемъ на сума 130.000 л.; и най-сетнѣ одобрение постановления на Министерския съвѣтъ.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. 55 м. вечерьта)

Подпрѣдседатель: **Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ** Секретарь: **Д-ръ Д. ДИМИТРОВЪ**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. ГЪЛЖБОВЪ**